

**DAVLAT ULUSHI MAVJUD KORXONALARDA ESG
PRINSIPLARINING AMALGA OSHIRILISHI**

Abduvaliyeva Farida Abduraximovna

O'zbekiston Respublikasi vazirlar mahkamasi huzuridagi
Biznes va tadbirkorlik oliy maktabining MBA - global menejment mutaxassislikl
tinglovchisi
afa.farida46@gmail.com

Annotatsiya: *atrof-muhit, ijtimoiy va boshqaruv (ESG) tamoyillari korxonalarning barqarorligi va axloqiy ta'sirini baholash uchun muhim ko'rsatkichlar sifatida paydo bo'ldi, ayniqsa davlat ishtirokidagi korxonalarda. Davlat ulushiga ega korxonalarda ESG standartlarini joriy etish nafaqat korporativ javobgarlikni oshirish, balki uzoq muddatli iqtisodiy barqarorlik va jamoatchilik ishonchini mustahkamlash uchun ham muhim ahamiyatga ega. Ushbu maqola davlat korxonalarida ESG tamoyillarining integratsiyalashuvini ko'rib chiqadi va ushbu o'tish davrida taqdim etilgan muammolar va imkoniyatlarga e'tibor qaratadi.*

Kalit so'zlar: *ESG tamoyillari, davlat korxonalari, korporativ barqarorlik, boshqaruv.*

**ВНЕДРЕНИЕ ПРИНЦИПОВ ESG НА ГОСУДАРСТВЕННЫХ
ПРЕДПРИЯТИЯХ**

Абдувалиева Фарида Абдурахимовна

Студент Высшей школы бизнеса и предпринимательства по специальности MBA
– глобальный менеджмент
При Кабинете Министров Республики Узбекистан
afa.farida46@gmail.com

Аннотация: *принципы экологического, социального и корпоративного управления (ESG) стали важными индикаторами для оценки устойчивости и этического воздействия предприятий, особенно*

государственных предприятий. Внедрение стандартов ESG на государственных предприятиях важно не только для повышения корпоративной ответственности, но и для укрепления долгосрочной экономической стабильности и общественного доверия. В данной статье рассматривается интеграция принципов ESG на государственных предприятиях и основное внимание уделяется проблемам и возможностям, которые открывает этот переход.

Ключевые слова: ESG, государственные предприятия, корпоративное управление, менеджмент.

IMPLEMENTATION OF ESG PRINCIPLES IN ENTERPRISES WITH STATE SHARE

Abduvaliyeva Farida Abdurakhimovna

Student of the Higher School of Business and Entrepreneurship, specializing in MBA -
global management

Under the Cabinet of Ministers of the Republic of Uzbekistan

afa.farida46@gmail.com

Abstract: *environmental, social and governance (ESG) principles have emerged as important indicators for assessing the sustainability and ethical impact of businesses, especially in state-owned enterprises. The implementation of ESG standards in state-owned enterprises is not only important for enhancing corporate responsibility, but also for strengthening long-term economic sustainability and public trust. This article examines the integration of ESG principles in state-owned enterprises and focuses on the challenges and opportunities presented by this transition.*

Keywords: ESG, public companies, corporate governance, management.

KIRISH

Jahon iqtisodiyoti tobora barqarorlik tomon siljib borar ekan, Atrof-muhit, Ijtimoiy va Boshqaruv (ESG) mezonlarining integratsiyasi katta ahamiyatga ega bo'ldi. Davlat ulushiga ega bo'lgan, davlat organlarining bir qismi yoki to'liq nazorati ostida bo'lgan korxonalar ushbu tamoyillarga amal qilishda o'ziga xos mas'uliyat yuklaydi. Bunday korxonalarda ESG amaliyotini joriy etish nafaqat tartibga solish majburiyati, balki operatsion barqarorlik va jamoatchilik ishonchini oshirishi mumkin bo'lgan strategik imperativdir. Manfaatdor tomonlar - investorlardan tortib iste'molchilargacha - ko'proq mas'uliyat va oshkoralikni talab qiladigan davrda davlat korxonalari ushbu muhim o'tishning birinchi qatorida turishadi. Ushbu maqola davlat korxonalarida ESG tamoyillarining ahamiyatini o'rganadi va ularni amalga oshirish bilan bog'liq usullar va muammolarni tahlil qiladi.

ASOSIY QISM

Butunjahon iqtisodiy tizimining barqaror rivojlanmasligi va vujudga keluvchi global iqtisodiy inqirozlar dunyo iqtisodiy hamjamiyati uchun ushbu tizimni barqaror rivojlanishi hamda inqirozlarning salbiy oqibatlarini bartaraf etishga qaratilgan harakatlarni jadal amalga oshirishga turtki bo'lmoqda. Korxonalarning bunday qiyin iqtisodiy sharoitlarda tanazzulga uchramasligi uchun shunday yondashuv tanlanishi kerakki, u kompaniyalarga barqaror rivojlanishni kafolatlashi zarur.¹ Oxirgi yillarda jahonda barqaror rivojlanish tamoyillariga amal qilish jamiyat hayoti va davlatlarning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishining ajralmas

¹ Stankevich, G. V., Orlova, N. A., Litvishko, O. M., Shiryayeva, T. A., & Grigorova, K. S. (2023). Corporate Social Responsibility in the System of Implementing the ESG Strategy Principles. In ESG Management of the Development of the Green Economy in Central Asia (pp. 199-206). Cham: Springer International Publishing.

qismiga aylanib bormoqda. Tartibga soluvchi davlat organlari va mijozlarning turli va tez o'zgaruvchan talablaridan kelib chiqqan holda kompaniyalarning biznes modellari kelajakda mas'uliyatli ekologik, ijtimoiy va korporativ boshqaruv (ESG: E - *environmental*, S – *social*, G – *governance*) tamoyillariga tayangan holda faoliyat olib borilishini taqazo qiladi. Korporativ boshqaruvdan tortib davlat boshqaruvigacha bo'lgan bunday turli darajadagi keng ko'lamli o'zgarishlar davlat tomonidan qullab-quvvatlanishni, mutanosib milliy siyosatni, turli xo'jalik yurituvchi subyektlar uchun tadbirkorlikni jadal rivojlantirishning samarali usullarining ishlab chiqilishini talab qiladi. Barqaror rivojlanish va ESG mezonlari mas'uliyatli faoliyat va mas'uliyatli investitsiyalar bilan bevosita bog'liq bo'lib, bunday yondashuv aksiyadorlik jamiyatlarini barpo etish va ularning faoliyatini tartibga solishdan kelib chiqadi.

Atrof-muhit, ijtimoiy va boshqaruv (ESG) mezonlarining ortib borayotgan ahamiyati korxonalarni baholash va boshqarishda global o'zgarishlarni aks ettiradi. Davlat ulushiga ega bo'lgan korxonalar - davlat organlariga tegishli yoki ularga sezilarli ta'sir ko'rsatadigan korxonalar uchun ESG tamoyillarini qabul qilish ayniqsa muhimdir. Bu tashkilotlar nafaqat jamoatchilik e'tiborida ishlaydi, balki barqaror iqtisodiy o'sishni ta'minlagan holda jamiyatga qadr-qimmatini yetkazib berish bo'yicha o'ziga xos vakolatga ega. Ushbu korxonalarda ESG amaliyotlarini amalga oshirish juda muhim, chunki u mas'uliyatni oshiradi, mas'uliyatli boshqaruvni rag'batlantiradi va operatsion samaradorlikni oshiradi.

Davlat korxonalarida (DK) ESG tamoyillarini integratsiya qilish yo'lidagi birinchi qadam ushbu tamoyillar nimani qamrab olishini aniq tushunishni o'z ichiga oladi. Atrof-muhit aspekti tashkilotlarning tabiiy resurslarni qanday

boshqarishi va ularning ekologik izlarini kamaytirishga qaratilgan. Ijtimoiy o'lov mas'uliyatli mehnat amaliyoti, jamoatchilik ishtiroki va ijobiy ijtimoiy natijalar zarurligini ta'kidlaydi. Boshqaruv boshqaruv tuzilmasi, axloqiy xulq-atvor va tashkilot ichidagi shaffoflik bilan bog'liq. Ushbu tamoyillarni o'zida mujassam etgan tizimli asosni yaratish orqali davlat korxonalari o'zlarining jamoat maqsadlari va jamiyat kutganlariga mos keladigan barqaror amaliyotlar uchun asos yaratishlari mumkin.²

Biroq, ESGni samarali amalga oshirish yo'lidagi sayohat qiyinchiliklarga to'la. Muhim to'siqlardan biri ko'pincha davlat korxonalari xos bo'lgan chuqur ildiz otgan byurokratik tuzilmalardir. Ushbu tuzilmalar tezkor qaror qabul qilish va moslashuvchanlikka to'sqinlik qilishi mumkin, bu esa rivojlanayotgan ESG mezonlari va manfaatdor tomonlar talablariga javob berishni qiyinlashtiradi. Bundan tashqari, tashkilot ichida o'zgarishlarga qarshilik bo'lishi mumkin, chunki xodimlar va rahbariyat qisqa muddatli natijalarni barqarorlikdan ustun qo'yadigan uzoq muddatli amaliyotga ega bo'lishi mumkin. Ushbu ichki muammolarni hal qilish kuchli etakchilik va ESG tamoyillarini korxona missiyasining ajralmas qismi sifatida qadrlaydigan tashkiliy madaniyatni rivojlantirishga sodiqlikni talab qiladi.

Barqaror rivojlanish konsepsiyasini amalga oshirishda xususiy sektor va fuqarolik jamiyatini jalb qilish amaliyoti Mingyillik rivojlanish Maqsadlari (MRM)ning qabul qilinishidan ancha oldin boshlangan edi. 2000-yilda BMT Bosh kotibi K.Annan tashabbusi bilan korporativ ijtimoiy mas'uliyat (KIM) va barqaror rivojlanish (BR) sohasidagi biznes uchun xalqaro **Tashabbus** - BMTning Global

² Idziak, E., & Bojar-Fijałkowski, T. (2024). Implementation of ESG Principles-Legal and Economic Approach. In VI. INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE OF ECONOMICS AND MANAGEMENT RESEARCHERS VI. IQTISADIYYAT VA IDARÆTMÆ (p. 144).

shartnomasi (**GSh**) tuzildi. Ushbu Tashabbus, turli siyosiy, iqtisodiy, ekologik, madaniy, geografik va boshqa sharoitlarda inson huquqlari, mehnat munosabatlari, atrof-muhitni muhofaza qilish va korrupsiyaga qarshi kurashish sohasida 10 ta umumiy tamoyilni qo'llab-quvvatlaydigan va ularni amalga oshirishda mas'ul bo'lgan kompaniyalarni safarbar etishga qaratilgan bo'lib, hozirgi kunda mazkur kompaniyalar Barqaror rivojlanish Maqsadlari(BRM)ni e'tirof etgan holda, ularga erishishga juda katta hissa qo'shishmoqda. Manfaaddor tomonlarning ishtiroki ham ESG amaliyotlarini muvaffaqiyatli integratsiyalashuvida hal qiluvchi rol o'ynaydi. Davlat korxonalari o'z manfaaddor tomonlarining, jumladan, davlat organlari, jamoatchilik, investorlar va nodavlat tashkilotlarning turli manfaatlarini tan olishlari kerak. ESG strategiyalarini ishlab chiqish va amalga oshirishda manfaaddor tomonlarni faol jalb qilish nafaqat shaffoflikni oshiradi, balki ishonch va hamkorlik munosabatlarini o'rnatishga yordam beradi. Manfaaddor tomonlar o'rtasidagi muloqotlar orqali ushbu korxonalar o'zlariga qo'yilgan jamiyat talablarini yaxshiroq tushunishlari va ESGga bo'lgan yondashuvlarini takomillashtirishlari mumkin, bu esa ular xizmat ko'rsatadigan jamoalarning ehtiyojlari va intilishlarini aks ettirishini ta'minlaydi.³

Bundan tashqari, texnologiya va ma'lumotlar tahlilidan foydalanish davlat korxonalarida ESGni joriy etish samaradorligini sezilarli darajada oshirishi mumkin. Innovatsion vositalar va platformalar tegishli ma'lumotlarni to'plash va tahlil qilishni osonlashtirishi mumkin, bu esa ushbu korxonalarga o'rnatilgan ESG ko'rsatkichlariga nisbatan o'z ish faoliyatini nazorat qilish imkonini beradi.

³ Korablin, M. N., Kosov, P. N., Kiritsa, A. A., & Chutcheva, Y. V. (2024). ESG-Principles in the Practice of Sustainable Economic Development. In Sustainable Development of the Agrarian Economy Based on Digital Technologies and Smart Innovations (pp. 217-222). Cham: Springer Nature Switzerland.

Texnologiyadan foydalangan holda, korxonalar o'zlarining operatsion ta'siri haqida tushunchaga ega bo'lishlari, yaxshilash sohalarini aniqlashlari va barqarorlikni oshirish uchun maqsadli strategiyalarni ishlab chiqishlari mumkin. Ushbu ma'lumotlarga asoslangan yondashuv nafaqat ESG standartlariga muvofiqlikni qo'llab-quvvatlaydi, balki tashkilotlarga uzoq muddatli barqarorlik maqsadlariga mos keladigan ongli qarorlar qabul qilish imkoniyatini beradi.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, davlat ulushiga ega bo'lgan korxonalarda ESG tamoyillarini samarali tatbiq etish barqaror rivojlanishni qo'llab-quvvatlash va jamoatchilik ishonchini oshirish yo'lidagi muhim qadamdir. Atrof-muhitni muhofaza qilish, ijtimoiy mas'uliyat va qat'iy boshqaruv amaliyotlariga ustuvor ahamiyat berib, bu korxonalar nafaqat tartibga soluvchi standartlarga rioya qilishlari, balki axloqiy biznes amaliyotlarida o'zlarini etakchilar sifatida ko'rsatishlari mumkin. Tuzilmaviy nomutanosiblik va o'zgarishlarga qarshilik kabi muammolar ESG asoslarini qabul qilishga to'sqinlik qilishi mumkin bo'lsa-da, manfaatdor tomonlar o'rtasidagi munosabatlarni yaxshilashdan tortib operatsion samaradorlikni oshirishgacha bo'lgan potentsial imtiyozlar davlat korxonalari uchun ushbu yo'lni boshlashni majburiy qiladi. ESG tamoyillarini qabul qilish pirovardida yanada barqaror kelajakka olib keladi, bu nafaqat korxonalarning o'zlari, balki ular faoliyat yuritayotgan jamoalar va ekotizimlarga ham foyda keltiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Stankevich, G. V., Orlova, N. A., Litvishko, O. M., Shiryayeva, T. A., & Grigorova, K. S. (2023). Corporate Social Responsibility in the

System of Implementing the ESG Strategy Principles. In ESG Management of the Development of the Green Economy in Central Asia (pp. 199-206). Cham: Springer International Publishing.

2. Idziak, E., & Bojar-Fijałkowski, T. (2024). Implementation of ESG Principles-Legal and Economic Approach. In VI. INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE OF ECONOMICS AND MANAGEMENT RESEARCHERS VI. İQTİSADİYYAT VƏ İDARƏETMƏ (p. 144).

3. Korablin, M. N., Kosov, P. N., Kiritsa, A. A., & Chutcheva, Y. V. (2024). ESG-Principles in the Practice of Sustainable Economic Development. In Sustainable Development of the Agrarian Economy Based on Digital Technologies and Smart Innovations (pp. 217-222). Cham: Springer Nature Switzerland.